

О. р. ген.-майор д-р **Стефан Димитров** е председател на Управителния съвет на Съюза на офицерите от резерва „Атлантик” (СОРА). Завършил е висшето военно училище „В. Левски” – гр. В. Търново (1965 г.), Военна академия „Г. С. Раковски” (1975 г.) и Военната академия на Генералния щаб в Москва (1988 г.). През 1992 г. е назначен за началник на военния кабинет на президента Желю Желев. Работил е като аташе по отбраната в Москва. Работил е като изпълнителен директор на Балканския политически клуб (2002-2005). След това е бил консул-пълномощен министър в гр. Новосибирск. В момента е консултант по военни и политически въпроси. Автор е на повече от 60 научни и други публикации в сферата на сигурността и отбраната. Ръководил е екипа, разработил Концепцията за реформа на Българската армия за периода 1992 -2000 г.

Още след решението на комисията по досиетата за дипломатите – агенти през декември 2010 г. СОРА определи с декларация като срамна и подронваща авторитета на страната, принадлежността на 45 процента от висшите български дипломатически представители към тайните служби на тоталитарната държава (с декларацията може да се запознаете на адрес: <http://www.atlantic-bg.org/bg/index.html>). Сайтът **Държавна сигурност.com** разговаря с ген. Димитров по този все още неразрешен проблем.

Г-н Димитров, президентът Георги Първанов вече даде да се разбере, че няма намерение да подпише укази за отзоваването на 35-те посланици, разкрити като агенти на ДС и РУ-ГЩ още през декември 2010 г. Как смятате, че се развие този казус оттук нататък?

□

Написано от Христо Христов
Вторник, 22 Февруари 2011 20:31

- Вие какво очаквахте – президентът да се съгласи и подпише? Абсурд. Вижте неговото най-близко обкръжение, вижте при кой президент са изпратени най-много такива хора за посланици. Това е една последователна политика на една партия, на една задкулисна сила от прехода, довели ни до състоянието на най-бедната страна в Европейския съюз. И именно затова вече хората у нас негодуват, а на запад ни се чудят на такива „търпимост и толерантност”.

Развитието на този казус може да тръгне в няколко посоки. Едната, министърът на външните работи Николай Младенов да постъпи като военния министър с казуса „шеф на военното разузнаване”. Младенов има правомощия със заповед да отзовава посланици и назначава на тяхно място „временно –управляващи”. Така като, след излизане на указ на президента, посланикът заминава за местоназначението си само след заповед на министъра на външните работи, така посланикът може да бъде „прибран” от министъра без указ на президента. Имало е случаи за издаване на президентски указ и след това лицето да не е заминало. Този вариант (без единство на указ-заповед) не е цивилизован, но за съжаление е добил практика у нас. В същото време, ако се забавят промените в Закона за дипломатическата служба, в отговор на това негово действие може да последват съдебни дела срещу него от „потърпевшите”.

Има ли възможности правителството да маневрира? При подобен случай, когато президентът отказа да назначи предложен от кабинета ръководител на военното разузнаване в крайна сметка Министерският съвет го заобиколи като назначи цивилно лице за временен шеф.

- Правителството не бива да маневрира, напротив то трябва да действа решително и последователно. След приетата декларация, да внесе в парламента промените в Закона за дипломатическата служба, да изчака процедурата на издаване на указ за обнародване на закона от държавния глава. Ако той откаже, да прегласува промените в закона и след това да поднови предложенията си до президента. След кратко изчакване –да пристъпи към действието подмяна. Вече са предприети необходимите стъпки: внасят се съответните законови промени и на тази база президентът да е на ход.

И тук има вариантност – това е неговото конституционно право: да се съобрази със

Написано от Христо Христов
Вторник, 22 Февруари 2011 20:31

закона и отзове тези посланици или да не ги отзове. При второто той се съобразява само с конституцията, но не и със законите в страната – така е заложено в нашата „конституция на прехода” и което не е така в много посткомунистически конституции в Централна и Източна Европа. Президентът има начин да сезира Конституционния съд за промените в Закона за дипломатическата служба, а този съд да се произнесе също по два начина. И така с тази вариантност и конституционна неопределеност тези посланици може да си изкарат мандатите. Най-накрая, най-голямо значение има политическата воля на управляващите – дали желаят по-бързо да се скъса с миналото или ще се протака до безкрай такъв казус.

Какво означава за вас президентът да не се съобрази с решение на правителството и декларация на Народното събрание за посланиците-агенти, един въпрос, който е свързан преди всичко с имиджа на България сред съюзниците си в НАТО и Европейския съюз?

- Нека се върнем отново към конституцията. Да вземем за пример западната ни съседка – Македония, където „президентът упражнява своите права и задължения, на базата и в рамките на конституцията и законите”. Подобно е в Литва и други държави. Не е само мое мнението, че това е било заложено в нашата конституция и законите ни, с идеята да се избегнат партийните подходи при кадрването в департизираните ведомства. Такава е евро-атлантическата практика. У нас обаче се оказа, че под тази „демократична маска” е заложена мина със закъснител – скрита цел да се бетонират някои „верни кадри” в тези ведомства. Поне това го потвърждава практиката в някои спецслужби и министерства. Случайно ли е, че спецслужбите още нямат закони, че в някои от тях има нормативни документи с дата преди 1989 г.?

Този проблем е част от новия имидж на България пред съюзниците ни. И ако тези наши „хитри номера” с назначаването на такива посланици може да мине за вътрешна консумация, във външен – съюзнически план не се приема еднозначно. За България сега актуалната цел е влизането в Шенген. Решаването на проблема с посланиците е пряко свързан с Шенген, то е нова крачка към доверие и възможността България да се справя с проблеми на висше държавно ниво. Това пряко е свързано с достъп и опазване на поверителна информация в системата за сигурност на Шенген. Ние трябва внимателно да следим оценки и действия на всички държави от Шенгенското пространство и да разграничаваме „дипломатичната учтивост и похвали” от реалните им оценки за нас.

Що се отнася до действията на президента, те могат да се разтълкуват по различен начин . Нека го кажа по народно му: Ние влизаме в едни съюзи, но няма да си сменяме ризите. За някои тези ризи са кирливи, за други са демоде, а за президента и сие са „изпрани”. Второ, приемат ни, но не ние ще се съобразяваме с техните правила, а те с нашите. Това наподобява да влезеш като „заврян зет” в една подредена къща със стари семейни традиции и да почнеш да ги учиш на ред, да създаваш анархия или да дърпаш назад. Има и трето – влизаме със своята идентичност, но... нека тя бъде в културната област, във всяка друга облоост, но не и тази на сигурността. Защото никой няма да забрани на „заврения зет” да пее и танцува, когато има талант. Напротив, ще им е драго да чуят и видят нещо ново, различно.

Как бихте коментирали твърдението на президента Първанов, че в досиетата на посланиците нямало нищо нередно. Сайтът Държавна сигурност.com вече публикува досиетата на посланици, от които е видно, че държавният глава е изпратил в партньорски страни хора, които през 80-те години са шпионирали съответната страна, в която днес са посланици, а също така и НАТО?

- Не бих желал да съм на негово място и затова не приемам такива оценки. В края на краищата, след като той самият е бивш сътрудник (а те сами казват, че при тях няма „бивши”) би ли могъл да даде друга оценка? Има някои интелектуалци , които си посипаха главата с пепел, но те са малко. Повечето „се гордеят” . Бих му препоръчал му да прочете не само вашия сайт, но и документалния сборник за ДС, която издадохте с Комисията за досиетата. Унищожаването на част от досиетата навежда на мисълта, че може би са се случвали още по-страшни неща .

Ние също не „обвиняваме” всички бивши сътрудници, не ги поставяме под един знаменател. Ние отчитаме приноса на част от тях в демократизацията на България. Част от тях са „жертва на системата”. Пример: трябва да заеме мечтана длъжност в посолство и му поставят условието – или подписваш за сътрудник, или се разделяш с мечтите. А той е учил, завършил с отличие и вижда мамините синчета вече в чужбина. Да, имал е избор, но системата е била тип „месомелачка” и ако не се съгласиш – край на дипломатическата кариера. Има и други случаи. Мисля, че вие изучавайки задълбочено досиетата, по-добре можете да посочите спецификата на всеки отделен случай.

При нас в армията имаше нещо подобно – патриот офицер кандидатства във военната академия, класира се и трябва да отиде да се учи, за да върви нагоре в кариерата си. Да, ама не. Трябва да стане член на БКП, иначе не заминава и се прощава с военната кариера. Защото има някакъв правилник, в който пише, че всички академични длъжности се заемат само от членове на БКП. Кажете ми какъв избор са имали такива офицери? Сега обявяват „комунистическия режим” за престъпен и те попадат ли в графата „престъпници”. Има от сътрудниците хора, с които сме работили заедно за демократична България и те ни навеждат понякога към раздвоение. Не всички от тях са били посветени в насоката на прехода, заблуждавани са, не са убивали, не са грабили, не са приватизирали; мислили са, че се движим към демокрация и пазарна икономика със запазване на някакъв морал.

Георги Първанов заяви, че приемните страни са знаели за агентурното минало на посланиците, за които той е подписал указ. Може ли да бъде вярно едно такова твърдение?

- Някои от приемащите страни са знаели, но повечето не. Сега знаят много повече и понякога питат изненадано: „Ама този защо не го публикуваха? А нали този го защитава законът, пък му излезе името ?” Ще се върна малко назад. В началото на прехода западните държави отпуснаха стипендии за наши офицери да учат в техни училища, колежи и академии. Веднъж аташета на две западни държави поискаха среща с мен (мисля че беше някъде 1993-1994 г.) и ме попитаха: „Г-н генерал, до кога ще ви обучаваме вашите шпиони? Искаме да обучаваме офицери от щабовете и войските, които да направят промените във войската. Пращайте такива”.

Имаше и „малък скандал” – офицер бе издържал успешно теста за приемане, но не го пуснаха и командването на вид въоръжени сили препоръча друг на негово място. Естествено тази държава го отказа и загубихме стипендията. След това се пооправихме, пък и те се усетиха и започваха обучението с езикови курсове. Но сагата продължи - завършилите на запад или бяха набутвани в 9-та глуха и не можеха да направят никаква военна кариера или пращани военни аташета „обратно при тях”.

Каква оценка бихте дали на цялата държавна политика през годините на прехода по отношение на масираното присъствие на Държавна сигурност в българската дипломация? От решението на комисията по досиетата се вижда, че агенти са назначавани за посланици и консули при всички политически мнозинства след 1989 г., включително и това на СДС през периода 1997-2001 г., както и от президенти Желю Желев и Петър Стоянов.

- Преходът ни завари неподготвени. Не се знаеше кой какъв е бил. Всички бяха „дипломати от кариерата”. Трябваше да се ползват техните знания и опит. Някои от тях се приспособиха бързо към демократичните промени, помъчиха се да действат „държавнически” и се издигнаха нагоре, но след идването на БСП на власт – бързо биваха поставени на място. Един такъв беше бит насред София уж по семейни причини. Други умело лавираха между старото и новото и се задържаха.

Президентът Желев назначи много нови лица в дипломацията, но се обърнете към тях да ви разкажат как са ги посрещали и какви трудности са срещали от състава в посолството и от министерството. При всяко посещение в чужбина сме разговаряли с такива посланици или с новоназначени дипломати. Картичката никак не бе розова. Спомням си, че на един посланик, не от ДС, му спретнаха катастрофа – шофьорът насочил колата в пропастта и скочил. После да разследват случая пратиха пак хора от бившата ДС.

Да ви разкажат, как след идването на БСП на власт, са крещели по коридорите на посолствата и са викали: ”Ние сме на власт и сега ще ви покажем”. Могат да се разкажат много истории за дребни и по-големи провокации срещу дипломати „НЕ от кариерата”. За „номерцата” им срещу президента Желев и т.н. Може това да са били единични случаи, но ги е имало. Чест прави на президентите Желев и Петър Стоянов, че не се съгласиха с пробутваният им „Закон за дипломатическата служба”, в който имаше твърде много капани.

Имам и лични впечатления от дипломатическа длъжности, които съм заемал. Работил съм с някои от публикуваните и съм попаднал на „държавници”, на хора за които интересите на държавата са над всичко. Не се занимаваха с интриги, доноси и други дребни провокации. Работил съм и с други дипломати, пак от публикуваните, за които

Написано от Христо Христов
Вторник, 22 Февруари 2011 20:31

отзивите ми не са в „розово”. Затова, понякога коментирайки ДС и посланиците се двоумя. Въпреки това, когато се взема едно такова важно държавно решение, би следвало да се подхожда еднозначно.

Неотдавна излезе и решението на комисията по досиетата от проверката на ръководния състав на Министерството на отбраната за принадлежност към ДС. То се нареди на трето място по присъствие на агенти след МВНР и МВР. Какъв е вашият коментар?

- Военният министър показа своята воля и прагматичност, направи още една крачка – с отзоваване на военните аташета и сега е пред прага на следващ казус-какво да прави със сътрудниците на бившата ДС, заемащи ръководни постове в средния ешелон. Защо подходът му е такъв? Защото тези хора също представят страната ни на международно ниво (в делегации, работни групи в НАТО и ЕС), защото тези хора оказват съществено влияние при подработването на решенията за армията и не всеки път можеш да оцениш това предложение негово ли е или на някой друг, зад паравана. Влиянието на такива хора в търговските сделки за армията също е под въпрос.

Военният министър Аню Ангелов обяви, че ще отзове военните аташета, за които се установи, че са свързани с ДС като продължение на решението на правителството за отзоваване на дипломатите-агенти. Тук вече президентът няма възможност да създава пречки. Какво означава да се изпрати военно аташе в страна като САЩ или от съюзниците в Западна Европа, което да има агентурно минало? Това би ли повлияло на работата и на контактите му.

- В новите условия главната задача на военните аташета в европейските и натовските държави е поддържане на военното сътрудничество. Когато изпратеният такъв дипломат бъде публично оповестен като сътрудник на бившата ДС, неговите контакти и възможности рязко намаляват. С това намалява и ефективността на неговата работа и съответно приносът му за държавата. Същото се отнася и за посланиците.